

13 dec

Os amos tolos (1955, 28')

Eu, un negro (1958, 70')

Presenta Julio Vilariño

20 dec

A pirámide humana (1961, 90')

27 dec

A caza do león con arco (1965, 70')

3 xan

Xaguar (1967, 110')

10 xan

Pouco a pouco (1971, 92')

A etnografía visible de Jean Rouch

Por Elena Oroz

Obxectividade vs. Subxetividade. Documentación vs. Creación. Rexistro vs. Narración. Esta ríxida división binaria propia do cinema etnográfico —movido por un impulso positivista onde observación e filmación son actos que denotan non só coñecemento, senón tamén, control e poder— pronto foi posta en dúbida polo francés Jean Rouch (1917-2004). Un autor cuxa extensa filmografía, composta por máis dun centenar de películas, caracterizouse por subverter un dos principios do documental clásico: hai un suxeito (director, etnógrafo) que mira, interpreta e descifra e outro suxeito (xeralmente aquel que se sitúa nunha alteridade radical: cultural, económica, étnica, sexual ou relixiosa) que é mirado, é interpretado, é descifrado. Rouch —do mesmo xeito que outros cineastas como David MacDougall, Dennis O'Rourke ou Trin T. Minh-Ha— non forma parte desa "tribu de etnógrafos invisibles" que, como suxire Weinberger, en última instancia devehén antropófagos culturais. Enxeñeiro de camiños de formación que, con todo, nunca construíu unha ponte, a súa obra caracterízase por trazar, a través do cinematógrafo, outros vínculos posibles: entre a ciencia e a arte; e, entre o eu e o outro.

Desde unha perspectiva actual, o máis significativo dos primeiros filmes de Rouch é como estes se anticipan a certas a posicións posmodernas que, desde a mesma etnografía, criticaron as convencións ao redor da obxectividade e a verdade documental, debido a que, en última instancia, estas perpetúan a tradicional concepción dual e xerárquica do mundo propia do pensamento occidental: a división cartesiana entre corpo e mente, entre unha realidade exterior e unha interior, entre os suxeitos filmados (obxectos da filmación) e os espectadores (suxeitos da percepción)[5]. Fronte a esta lóxica, o traballo do francés resulta exemplar á hora de propoñer unha concepción máis fluída da realidade tratando de aprehenderla non só nos seus aspectos materiais (ou estritamente observables), senón tamén na súa dimensión subxectiva e afectiva, desde unha posición dialéctica. Por unha banda, as súas películas reflicten o significado persoal que tiñan as accións para os suxeitos que filmaba. Por outro, e de forma inversa, exploran como as representacións culturais infiltráronse nos seus pensamentos máis profundos, modulando a súa subxetividade e os seus desexos. Nas películas que compoñen este ciclo conviven, a través de complexas técnicas de posta en escena, o universo material e o simbólico.

O home imaxinario

Xaguar narra o periplo de tres mozos nixerianos Lam, Illo e Damouré cara a Ghana en busca de fortuna. O filme supuxo un ensaio ficcionado do que sería máis tarde *Eu, un negro*, unha historia máis arraigada na realidade que poñía en escena a vida de tres mozos nixerianos emigrantes en Costa do Marfil. A representación escénica brindou aos protagonistas a posibilidade de enunciar non só as súas condicións de vida, aspiracións e sentimentos, senón tamén as súas fantasías. N'A *pirámide humana*, Rouch recorreu aínda máis á posta en escena, creando situacións ficticias previamente pautadas cos seus personaxes, os alumnos dun liceo francés de Abiyán. O seu propósito, como explica na secuencia de apertura, era mostrar como africanos e europeos podían chegar a tratarse e convivir. A realización do filme, por tanto, pon entre paréntese a segregación racial inicial e convértese no detonante dunha amizade que ata aquel momento fora imposible. A *pirámide humana* é un filme singular que pretende converter a ficción en realidade. É unha cinta que se enuncia en condicional (que pasaría se), sen que iso supoña a omisión dos conflitos, prexuízos e dificultades propias das diferenzas culturais, raciais e de clase existentes entre ambos os grupos de adolescentes. Acaloradas discusións políticas, festas xuvenís, coqueteos malinterpretados, clases de francés e baños na praia sucédense, baixo unha premisa dramática, ata desembocar nun tráxico (e impostado) final.

Con estas tres obras, Rouch foi pioneiro á hora de articular unha serie de películas na que os seus actores son, simultaneamente, os seus primeiros espectadores, entregándose a un xogo de relectura, de interpretación e de improvisación libre.